

Jennifer J. Freyd
 Uniwersytet w Oregonie
<http://dynamic.uoregon.edu/~jjf/defineDARVO.html>

Czym jest tzw. ZAZON (DARVO)? Zaprzecz, Atakuj i Zamień Ofiarę z Napastnikiem (Deny, Attack and Reverse Victim and Offender)

(tłum. Robert TUŁO Waśkiewicz)

Krótką definicja

Zjawisko ZAZON (DARVO) odnosi się do reakcji napastników, szczególnie napastników seksualnych, wnoszonej przeciw ofiarom za ujawnienie przez nie ich oprawczych czynów i wytknięcie ich odpowiedzialności za te nadużycia. DARVO to pierwsze litery angielskich słów oznaczających częstą taktykę obronną pedofilów: **Deny, Attack and Reverse Victim and Offender**. Po polsku wychodzi ZAZON: **Zaprzecz, Atakuj i Zamień Ofiarę z Napastnikiem**.

Oprawca seksualny może Zaprzeczyć swojemu czynowi, przypuścić Atak na konfrontującą go osobę lub osoby, i Zamienić rolami Oprawcę z Napastnikiem. W rezultacie to sam przyjmuje pozę ofiary, a rzeczywistą, wykorzystaną przez siebie osobę umieszcza w roli „fałszywie oskarżającego” go opresora, atakując jej prawdomówność i poczytalność, a niekiedy też wytaczając proces sądowy o odszkodowanie za „krzywdzące” zarzuty.

Wypieranie się

ZAZON to pojęcie oparte na wieloletniej obserwacji i analizie reakcji napastników seksualnych konfrontowanych z prawdą o ich czynach. Autorka (Jennifer Freyd) nie prowadziła systematycznych, empirycznych badań naukowych tego zjawiska, nie wie też, czy

ktokolwiek prowadzi(t) badania naukowe nad zgodnością i częstotliwością reakcji ZAZON. Badania takie są jednak konieczne.

Wiele osób zajmujących się w życiu seksualnymi nadużyciami na dzieciach pewnie też zauważyło to typowe dla tego obszaru zjawisko, nazywając je w różny sposób. Do autorki (Jennifer Freyd) docierają informacje zwrotne, że termin ZAZON (ang. DARVO) jest pojęciem przydatnym pod względem organizującym i ułatwiającym pamięć.

Istnienie zjawiska ZAZON niekoniecznie musi być dowodem w sprawie winy oprawcy. Także ktoś rzeczywiście niewinny będzie zaprzeczać zarzutom, atakować oskarżającego i uważać, że stał się jego ofiarą. Być może przyszłe badania określą prawdopodobieństwo winy lub niewinności w przypadkach stosowania taktyki ZAZON. Autorka stawia hipotezę, że wystąpienie pewnych typów zaprzeczania i reakcji takich jak ZAZON jest bardziej prawdopodobne, gdy konfrontowana osoba jest winna, niż gdy jest niewinna (Freyd, 1997). Do dziś jednak nie próbowano udowodnić tej hipotezy. Co więcej, nawet gdyby badania naukowe ją potwierdziły, błędem byłoby stosowanie jej jako dowodu w orzekaniu winy napastnika.

Na dziś, ZAZON jest terminem ułatwiającym zobaczenie i zapamiętanie mechanizmu reakcji na prawdę u oprawców pociąganych do odpowiedzialności; bez takiego zrozumienia taktyka ZAZON będzie wzbudzać większy zamęt w psychice ofiary (zwłaszcza, gdy zamieniona zostaje ona miejscami z napastnikiem). Badania są więc nieodzowne.

Historia, terminologia i literatura na temat ZAZON.

Jennifer Freyd wprowadziła termin ZAZON pod koniec 1997 roku w publikacji dotyczącej teorii traumy zdrady – jej głównego kierunku badań (Więcej na temat tej teorii traumy zdrady na stronach: <http://dynamic.uoregon.edu/~jjf/defineBT.html>). W wymienionej publikacji wprowadzającej pojęcie ZAZON – Freyd J.J., 1997, „Nadużycie władzy, adaptacyjna ślepota i teoria traumy zdrady” (Violations of power, adaptive blindness, and betrayal trauma theory. *Feminism & Psychology*, 7, 22-32) – autorka wyjaśnia, w jaki sposób taktyka ZAZON jest skuteczna dla oprawców:

„Zaobserwowałam, iż rzeczywiści opresorzy zastraszaają i robią głupka z każdego, kto chce pociągnąć ich do odpowiedzialności lub domaga się od nich zaprzestania oprawczych zachowań, wtrącając taką osobę w emocjonalny koszmar. Mający na celu ośmieszenie i sterroryzowanie ofiary atak, zazwyczaj zawiera groźby pozwania jej przed sąd oraz jawne i

niejawne ataki na jej poczytalność, wiarygodność, itd. Skonfrontowany napastnik z miejsca stwarza wrażenie, że oskarżenie jest kłamstwem i że napastnikiem jest tu ofiara lub zainteresowana jej losom osoba postronna. Figura i tło zostają całkowicie zamienione. W ten sposób napastnik w dalszym ciągu atakuje, a osoba go konfrontująca zmuszona jest się bronić” (Freyd, 1997, s. 29-30).

Mechanizm tej taktyki został następnie rozwinięty w artykule Veldhuis, C. B., & Freyd, J. J., 1999: „Omotani milczeniem, omotani zdradą” (Groomed for silence, groomed for betrayal), zamieszczonym przez M. Riverę we: “Fragment po fragmencie: Feministyczne spojrzenie na pamięć wykorzystania seksualnego w dzieciństwie” (Fragment by Fragment: Feminist Perspectives on Memory and Child Sexual Abuse s. 253-282, Charlottetown, PEI Canada: Gynergy Books).

W tym artykule z 1999 roku Veldhuis and Freyd badają poszczególne składniki ZAZON i zauważają związek tej taktyki z „adaptacyjną ślepotą” – pojęciem z obszaru teorii traumy zdrady (Freyd 1996; zob. <http://dynamic.uoregon.edu/~jjf/defineBT.html>):

„Wskutek zaprzeczania, ataków i zamiany oprawcy z napastnikiem, dla nadużytej ofiary rzeczywistość staje się jeszcze mętniejsza, bardziej nieznośna i niemożliwa do wypowiedzenia. (...) Tego rodzaju reakcje oprawców zwiększają jej potrzebę pozostawiania ślepą na doznaną zdradę. Jeśli nie nauczyła się mówić głośno o swoich krzywdach i spotyka się z tak zmasowanym atakiem, szybko dochodzi do wniosku, że milczenie jest bezpieczniejsze” (Veldhuis i Freyd, 1999. s. 274).

Najczęściej spotykamy dwa rodzaje zaprzeczania u napastników (lub ich stronników): 1. „To się nie zdarzyło” (dane nadużycie) lub „to zdarza się bardzo rzadko” (dany rodzaj nadużycia), oraz 2. To nie miało złych następstw”. W połączeniu mogą one mieć formę: „To się wcale nie zdarzyło, a jeśli się zdarzyło nie było takie złe” lub „To zdarza się bardzo rzadko, a jeśli już do tego dochodzi, to nie jest szkodliwe”. Oba te stwierdzenia służą zaprzeczaniu prawdy i są przez napastników stosowane w zależności od rodzaju dowodów przeciw nim. Choć każde z tych zdań samo w sobie mogłoby wyglądać prawdziwie, jednak oba razem (lub wypowiedzane przez tę samą osobę przy różnych okazjach) brzmią dziwnie podejrzanie, zwłaszcza w przypadkach oskarżenia o gwałt lub seksualne molestowanie dziecka.